

Informace MŠMT o přípravném stupni základní školy speciální č.j. 6123/2009-61

Dne 21.2.2009 byl vyhlášen ve Sbírce zákonů zákon č. 49/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů. Uvedená novela školského zákona mimo jiné upřesňuje opatření, týkající se vzdělávání dětí se zdravotním postižením. Dále popsané změny školského zákona nabyly účinnosti ke dni 8.3.2009.

Do systému vzdělávací soustavy České republiky je - vložením nového **§ 48a výše citovanou novelou školského zákona - zavedena instituce „přípravný stupeň základní školy speciální“** (dále jen „přípravný stupeň“). Umožňuje nezbytnou přípravu na vzdělávání dětem s těžším mentálním postižením, postižením více vadami a autismem (dále jen „dětí“). Příprava na vzdělávání v „přípravném stupni“ respektuje vývojové zvláštnosti těchto dětí v době nástupu k plnění povinné školní docházky. Opatření odpovídá trendu včasné odborné speciálně pedagogické péče o děti se zdravotním postižením a je uplatňováno v mnoha zemích EU.

„Přípravný stupeň“ od svého vzniku a úspěšného pokusného ověřování v letech 1994 - 1997 významně slouží dětem s nejtěžšími formami zdravotního postižení v náročném období zahájení plnění povinné školní docházky (dále jen „PŠD“). Vzhledem k rozsáhlým speciálním vzdělávacím potřebám těchto dětí nebyl zajištěn pro jejich přípravu na vzdělávání pouze přípravný ročník, ale „stupeň“ o třech postupných ročnících pro děti již od 5 let věku. V praxi ZŠ speciálních je organizován i v malotřídní podobě.

Školské účelové zařízení „přípravný stupeň“, byl dosud zřizován na základě možnosti dané **§ 17 vyhlášky č. 108/2005 Sb., o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních**. Vzhledem k požadavku zřizovatelů (především KÚ), kteří nenacházeli závaznou právní oporu a zmocnění k ekonomickému zabezpečení tohoto zařízení v zákoně, byl „přípravný stupeň“ zařazen do školského zákona výše citovanou novelou. Zřizovatelské pravomoci a podrobnosti chodu tohoto školského zařízení byly stanoveny v **nově vloženém ustanovení § 48a školského zákona**, které volně navazuje na § 48, týkající se nabídky vzdělávání v ZŠ speciální. Text § 17 výše citované vyhlášky č. 108/2005 Sb. bude z důvodů duplicity právní úpravy v připravované novele vypuštěn.

Následně byl **rozšířen i § 123 školského zákona**, který v odstavci 2 větě druhé uvádí, že v **nově zavedeném institutu „přípravný stupeň“ bude vzdělávání poskytováno bezúplatně**. Jedná se o vyjádření souladu s bezplatným vzděláváním v analogických institucích, především přípravné třídě základní školy.

Uvedená změna si vyžádala i příslušné **rozšíření § 16 odst. 9 školského zákona**, který se týká zavedení podpůrných služeb asistenta pedagoga ve třídách, kde se vzdělává žák nebo žáci se zdravotním postižením. **Podpůrná služba asistenta pedagoga je při vzdělávání dětí s těžším zdravotním postižením nezbytná, a tudíž se rozšiřuje i na „přípravný stupeň“**. Opatřením se významně zlepšují podmínky přípravy na vzdělávání těchto dětí.

Uplatňovaný vzdělávací program pro „přípravný stupeň“ byl vypracován ve spolupráci s VÚP a **schválen pod č.j. 24 035/1997-22 „Vzdělávací program pomocné školy a přípravného stupně pomocné školy“**. Učební plán obsahuje 20 hodin týdně s akcentem na smyslovou a rozumovou výchovu a předměty speciálně pedagogické péče. V současnosti je tento vzdělávací program považován za dobíhající.

Ve smyslu nově zaváděné kurikulární reformy musí mít i „přípravný stupeň“ svůj **školní vzdělávací program. Školy ho připraví podle § 5 odst. 2 výše citovaného školského zákona, tzn. vytvoří školní vzdělávací program pro vzdělávání, pro nějž není vydán rámcový vzdělávací program.** V běžné praxi ZŠ speciálních se jedná o rozšíření školního vzdělávacího programu vytvořeného podle Rámcového vzdělávacího programu pro obor vzdělání ZŠ speciální (RVP ZŠS) schváleného 31.7.2008 o část zohledňující toto školské zařízení formou **přílohy** nebo **dotatku**. Školní vzdělávací program „přípravného stupně“ vychází z RVP předškolního vzdělávání a může být doplněn o činnosti, které vedou k počátečnímu utváření klíčových kompetencí uvedených v RVP ZŠS tak, aby ukončení docházky do „přípravného stupně“ vedlo k plynulému přechodu ke vzdělávání v ZŠ speciální. Záměrem Národního pedagogického institutu (NPI) je připravit metodický text, zohledňující obsahové požadavky tohoto zařízení.

Děti zařazené do „přípravného stupně“ nezískávají vysvědčení, ale **osvědčení** o absolvování příslušného ročníku (viz. tiskopis SEVT – 49 274 0), neboť zde neplní PŠD. Po ukončení přípravy na vzdělávání jsou zařazovány podle přání rodičů do nejvhodnější formy vzdělávání – individuální integrace, skupinové integrace nebo pokračují ve vzdělávání v ZŠ speciální.

V současnosti je vysoce hodnocena možnost nástupu 5letých dětí s těžším zdravotním postižením do 1. ročníku „přípravného stupně“, neboť tyto děti vzhledem k silným populačním ročníkům ztrácejí šanci začlenit se do předškolního vzdělávání v mateřských školách včetně vytvoření tamějších podmínek nezbytných pro jejich úspěšné vzdělávání (především snížením počtu dětí ve třídě).

Nejčastější dotazy z terénu:

1. Musí mít dítě zařazené do „přípravného stupně“ souběžně stanovený odklad PŠD?

Odpověď: v rámci plnění povinné školní docházky je třeba děti zařazené do „přípravného stupně“ posuzovat z hlediska jejich věku. Pokud je dítě ve věku, kdy se na něj již vztahuje povinnost plnit povinnou školní docházku, musí být buď přijato k základnímu vzdělávání, nebo mu musí být povolen odklad povinné školní docházky, případně dodatečný odklad povinné školní docházky – viz. § 37 odst. 1 a odst. 3 školského zákona.

2. Může dítě zařazené v „přípravném stupni“ navštěvovat středisko volného času (dům dětí a mládeže nebo stanici zájmových činností), nebo školní družinu?

Odpověď: středisko volného času navštěvovat může, školní družinu nebo školní klub navštěvovat za současného právního stavu nemůže (účastníky činnosti školního klubu nebo školní družiny mohou být v současné době zásadně pouze žáci školy), avšak není vyloučeno, aby například školní klub nebo školní družina ve formě školské právnické osoby nebo příspěvkové organizace zřízené obcí či krajem poskytovaly dětem z přípravných tříd péči v rámci doplňkové činnosti.

3. Mohou jedno, dvě nebo tři děti zařazené do „přípravného stupně“ tvořit oddělení v 1. ročníku základní školy speciální, když není kapacitně naplněna třída „přípravného stupně“?

Odpověď: vytváření oddělení o jednom až třech dětech v rámci 1. ročníku základní školy speciální nenachází oporu v platných právních předpisech. Za současného právního stavu je třeba minimální počet čtyřech dětí v „přípravném stupni“ (§ 48 a odst. 3 věta druhá školského

zákona) dodržet. V situaci, kdy se nepodaří naplnit „přípravný stupeň“ alespoň minimálním počtem dětí, je řešením institut výjimky podle § 23 odst. 4 a odst. 5 školského zákona (tzn. minimální počet dětí ve třídě je 1 a maximální 10 dětí). Poznáváme, že v této situaci naopak není řešením ustanovení § 5 odst. 3 vyhlášky č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a o některých podmínkách plnění povinné školní docházky, ve znění vyhlášky č. 464/2006 Sb., které umožňuje vytvářet skupiny žáků i z více tříd (dětí na „přípravném stupni“ nejsou žáky této školy; dále lze pochybovat o vhodnosti jejich začleňování do skupin společně s žáky základní školy speciální s ohledem na specifika vzdělávacího obsahu „přípravného stupně“).

4. Musí dítě zařazené do „přípravného stupně“ absolvovat celý tříletý pobyt v tomto zařízení?

Odpověď: nemusí, optimální délku přípravy na vzdělávání navrhuje rodičům školské poradenské zařízení, vzhledem k těžšímu postižení dětí především SPC.

5. Může se „přípravný stupeň“ zřizovat pouze u základní školy speciální nebo i při třídě základní školy speciální zřízené v běžné základní škole (zřizované obcí) nebo základní škole praktické (zřizované převážně krajem)?

Odpověď: zřízení „přípravného stupně“ je již z názvu podmíněno návazností na základní školu speciální, nerozhoduje však její forma – plně organizovaná škola, pouze 1. stupeň školy nebo samostatná třída.

6. Kdo zajišťuje zápis „přípravného stupně“ do rejstříku škol a školských zařízení?

Odpověď: příslušný KÚ, neboť v jeho kompetencích je registr školských zařízení.

7. Jaký je týdenní rozsah přímé pedagogické činnosti učitelů „přípravného stupně“?

Odpověď: v nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků, v platném znění, učitelům „přípravného stupně“ týdenní rozsah přímé pedagogické činnosti nebyl stanoven. V připravované novele výše citovaného vládního nařízení je počítáno s rozšířením ustanovení č. 2. Základní škola, odstavec 2.2. o písm. b/ učitel přípravného stupně základní školy speciální s týdenním rozsahem přímé vyučovací povinnosti 20 až 22 hodin.

PhDr. Pavla Doležalová
ředitelka odboru
prevence, speciálního vzdělávání a institucionální výchovy

V Praze dne 15.6.2009